

s travo obsejane njive blizo vrtov, kjer bramor škodo dela, naj travnike po košnji natanko ogledajo in kjer gola ali ko dlan velika nekoliko viša in trda mesta najdejo, naj jih z lopato vzdignejo in izkopljejo; cela gnjezda jajic ali že ličink bodo našli, ki naj se s kropom ali kakor koli drugače pokončajo. O poli uri — pravi g. Leskovec — je našel 12 tacih gnjezd, in če je vsako gnjezdo le 200 jajic imelo, pokončanih je bilo 2400 bramorjev.

Gospodarske novice.

* *Živ krompirjev žužek*, „koloradovec“ imenovan — je vkljub prepovedni postavi iz severne Amerike priromal v Evropo. Tako se piše iz Bremena, da ga je našel delavec, ko je 16. dne u. m. na železnici žaklje čedil, v katerih so na parobrodu koruzo dobili iz New-Yorka. Ker v kolodvoru v poduk delavcem visi podoba tega strahovitega mrčesa, so ga brž spoznali; vjetemu so prinesli krompirjevega perja, na katerega se je koloradovec mahoma spravil z očividnim veseljem. Ker je ladja, ki ni več krompirja imela, najmanj 20 dni potrebovala, da je iz New Yorka prišla v Bremen, je moral on ali ves čas stradati, ali pa se živiti od kake druge hrane. Vsakako je treba gospodarjem paziti, da se po Evropi ne zatrosi še ta nadloga.

* *Da krava med molžo ne more z repom mahati*, iznašel je neki Anglež pripravo, s katero se rep za čas molže priveže na koleno. — Da kravam ni, ko jih muhe nadlegovajo, privezani rep všeč, in da so pri molži zatega del še bolj nepokojne, gosp. Tomaž Pedden menda ni pomislil.

Živinozdravniška skušnja.

* *Karbolna kislina izvrstno zdravilo pri starih ranah in komatnih otiskah*. S karbolno kislino, zdravilom novejšega časa, ki se v vsaki apoteki dobi, pomešano z vodo, se večkrat na dan pomoči rana. Sama karbolna kislina pa se ne sme jemati, ker je razjedna, ampak 1 del te kisline se mora pomešati z 80 deli vode.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca julija.

Dné Leta

9. 1849. je bil najbolj vroč dan na Francoskem; gorkomer je kazal čez 41 stopinj po R.
9. 1860. so na Švabski planini „Alb“ v Virtembergu zmrznili vsi poletni sadeži.
10. 1565. je kapitan Hawkins pripeljal iz Santa Fé a prvi krompir v Evropo; ljudje so ga izprva le radovedno gledali kot neznano stvar, pa ne sadili.
10. 1868. je umrl dr. Henrik Viljem Pabst v Hütteldorfu poleg Dunaja, bil je eden najslavnejših učiteljev in pisateljev kmetijskih.
11. 1854. je bila v velikem vojvodstvu Baden-u oklicana postava, katera prepoveduje razkoševanje zemljišč tako, da se polja in senožeti ne smejo razkositi na manj kakor na četrt oral, gozdi in pašniki pa ne pod 10 oralov.
12. 1479. so gosénice v Švajci tako strašno škodo naredile, da so v Bernskem kantonu v cerkvah molili za odvrnitev te nadloge.

Dné Leta

13. 1788. je po vsem Francoskem pobila grozna toča vse sadeže; samo v 1039 občinah je naredila škodo cenjeno na 25 milij. frankov.
13. 1807. je bila najhuja vročina na Nemškem, — v Stuttgartu je gorkomer 39 stopinj R. v senci kazal.
13. 1808. je bila najhuji vročina na Angleškem, gorkomer je v Londonu kazal v senci 33 stopinj.
14. 1750. so se prikazale silne trume kobilic na Ogerskem, v Avstriji in na južnem Nemškem, ki so strašno poškodovale polja.
14. 1847. so žareči kamenji izpod neba padali v Brunovem na Českem.

(Dalje prihodnjič.)

O vcenitvi zemljišč zarad vravnjanja gruntnega davka.

Vcenitev zemljišč na podlogi vrstilne tarife se je tudi v Logaškem cenilnem okraji, in sicer v katastralni soseski Vojska 17. dne t. m. začela. To važno opravilo izvršuje se sedaj v vsi deželi Kranjski, le v cenilnem okraji Ljubljanskega mesta še ne.

Vsa pozornost se tedaj zdaj obrača do vcenilcev in od njih pričakuje ugodna rešitev imenitne njihove naloge.

In zopet moramo povdarjati željo vse dežele naše, da se to jako važno opravilo na korist našim, z gruntnim davkom preobloženim poljedelcem reši. Ne le cenilcem, ampak vsem, ki imajo besedo pri vcenitvi zemljišč in pri vredbi zemljiščnega davka v deželi naši, priporočamo tedaj, naj na vse strani previdno ravnajo, in vse razmere in okoliščine, ki imajo vpliv na viši ali nižji dobrotni razred dotičnega zemljišča, dobro prevdarijo, predno zadnjo besedo izrekó. Kjer je to ali uno dvomljivo, naj se z odločbo ne prenaglijo, marveč naj dotični kos (parcelo) na tanko še enkrat pazljivo pregledajo. Pri tem pravilu pa naj se ne dadó od nikogar motiti, ampak ravnajo naj po svoji najboljši vednosti in vesti. Naj jim bode vselej le stvar, ne pa dotična oseba pred očmi. S tem pa nikakor ni rečeno, naj se kako dobro pojasnilo dotičnega župana ali družih zaupnih mož, od njega k vcenitvi poslanih, naravnost odbije, ali celó prezre, kajti nihče tajiti ne more, da so domačim nekatere razmere v soseski najbolj znane. V take razmere spadajo, na priliko, zaporedne povodnji, ki zemljišča potaplajo in rastline kvarijo, dereče vode in hudourniki, ki zemljišča posipljejo s peskom itd.

Posebna pozornost je pa potrebna pri vcenitvi obširnih pašnikov in gozdov dežele naše, ki se večidel tudi le v velikih kosih nabajajo, in ima vsak obširni kos po več dobrotnih razredov v sebi. Pri prevdaranju čistega prinosa je tu poglobitna reč njih lega, in pa to, ali je mogoče tudi ves vžitek od njih si v prid obračati ali ne. Kaj neki koristi pašnik, če je še tako dober, pa je v strmini, da živina brez nevarnosti do trave ne more; ali pa, če v dotičnem kraju navadno ni dosti živine, da bi se vsa paša tudi v prid obrniti zamogla? In kaj lastniku hasne le gozd na dobri zemlji, če je pa zeló oddaljen, ali pa če je lega njegova taka, da se gozdni pridelki iz njega prav težko domú spravijo, in se, kar se v več krajih godí, drva in oglje na hrbtu veliko daljavo nositi morajo, kjer spravljanje na dom več stane, kakor so gozdni pridelki doma vredni? Naj ne moti tu nikogar nizka tarifa zadnjih razredov, in naj to nikakor k površnemu ravnanju pri vcenitvi

koga nagiblje. Vzemite le črtovnik v roke, in preračunajte nekoliko dotični čisti prinos. S tem se boste prepričali, da od naših obširnih pašnikov in gozdov bo skupni čisti prinos tudi jako visok, posebno pa od gozdov dosti viši, kakor po stari meri, se vé, da to sedanja viša vrednost lesa opravičuje. To bo gotovo tudi vsakega cenilca k natančnosti in previdnosti pri vcenitvi spodbujalo. Zato jim ta vsestranski in vestni prevdarek prav gorko priporočamo še enkrat.

Narodno-gospodarske stvari.

Kaj so akcije ali delnice.

Ker je med ljudstvom našim še premalo znanja o tem, kaj je akcija ali delnica, ne bode odveč, ako „Novice“ to reč na drobno razložé po spisu gosp. Ferd. Kočevarja v 26. zvezku „Slovenskih večernic“.

Akcija, po slovensko delnica, je tisto vrednostno pismo, ki spričuje, da ima lastnik tega pisma neki stanoviti del v kakem vkupnem kapitalnem zakladu vložen.

Lastnik akcije se imenuje akcijonar, ali po slovenski deležnik ali delničar.

Sledeči primer bo najlože razjasnil, na kak način so akcije postale, in kaj pomenijo.

Blizo neke vasi se je našla na občinskem zemljišču premogova žila. Prvo vrtanje je pokazalo, da je premog izvrstne sorte, in ker je več plavšev blizo, ki vsi mnogo kurjave potrebujejo, in tudi železniška postaja ni daleč, vse na to kaže, da bi se premog prav lahko prodajal in v denar spravljaj. Iz te premogove žile bi se tedaj veliko denarja in bogastva izkopati dalo! — Pa kdo ga bo kopal? — Občina, na katere zemljišču se je žila našla, je siromašna, ona nima tolikih denarnih moči, da bi se tega podvzetja lotiti mogla, vaščani pa še manje, kajti premog kopati stane posebno iz začetka mnogo denarja. Da je najdena premogova žila, razglasilo se je v kratkem času daleč na okoli, in koj se je nekoliko denarnih mož med seboj dogovorilo, da hoté premogovo žilo od občine kupiti, ter vkup premog kopati in prodajati. Ker pa tudi oni nimajo za to podvzetje zadostnega kapitala, vstanovijo se kot akcijino društvo. — Za celo podvzetje je treba, kakor so preračunili, 20.000 gold. Da se ta znesek skupaj spravi, izdá to društvo 200 akcij, od katerih vsaka na 100 gold. glasí, ter jih na denarni sejm na prodaj postavi. Vsak, kdor hoče deležnik tega podvzetja postati, ker si misli, da bo dokaj dobička iz njega izviralo, si omisli eno ali več tacih akcij proti temu, da za vsako 100 gold. v gotovem denarji odšteje. Če je tako vseh 200 akcij razprodanih, potem je za podvzetje potrebna glavica od 20.000 gold. skupljena. Premogova žila se s temi denarji od občine kupi, in premog se začne kopati. Vsi tisti, ki so akcije kupili, so akcijonarji, in so skupaj akcijno društvo.

Akcijna društva se osnujejo samo za velika podvzetja, katerih en sam, pa če je še tako premožen, ne more lahko na sebe vzeti.

Če se akcijno podvzetje dobro obnese, če je letni dobiček velik, poviša se vrednost vsake poedine akcije nakrat. Na burzah se bo svet trgal za take akcije, in od prvotnih 100 gold. bodo v kratkem na 130, na 150 gold. skočile in še više, kajti vsak, ki ima odvišega denarja, si bo želel eno ali več tacih akcij imeti, v katerih je kapital tako varno vložen, in tako lep dobiček nese. — Nasprotno pa, če se podvzetje slabo obnese, tako, da ne bo samo nobenega dobička od vloženega kapitala, ampak da je ta kapital sam že v

nevarnosti, da ne bi celó propadel, bodo akcije koj svojo vrednost zgubile. Vsak, kdor tako akcijo ima, bo gledal, da se je prej ko prej znebi, ter jo bo na burzi na prodaj ponujal; al na burzi se še zmenili ne bodo za njo, in tako bo ona od prvotnih 100 gold. naglo na 60, na 40 gold. padla, v časih pa tudi vso svojo vrednost zgubila, kar se je že večkrat zgodilo.

Kakor že vemo, so vsi lastniki akcij akcijino društvo. Ta družba se vsako leto gotovo vsaj enkrat snide. V zboru ali skupščini akcijonarjev se pregledavajo računi o podvzetji, dobiček ali zguba, in nazadnje se izmed akcijonarjev tisti možje izberejo, kateri imajo prihodnje leto podvzetje ravnati in voditi, ter vse ono izvrševati in izpeljati, kar je bilo v glavni skupščini akcijonarjev po večini glasov sklenjeno. Ti izbrani možje imenujejo se odbor ali ravnateljstvo akcijinega društva. Če je število akcijonarjev malo, imenuje se društvo tudi „kumpanija“ ali španovija.

Razložek med društvom na akcije in med „kumpanijo“ je ta, da v kumpanijo ne more nikdo stopiti, če drugi družbeniki tega ne dovolijo: nasprotno pa tudi noben družbenik ne more in ne sme svojega v kumpanijsko podvzetje vloženega denarja potegniti in iz kumpanije izstopiti, če tega kumpaniji poprej ne naznani. Drugače je pa pri društvih na akcije. Pri teh ne more noben lastnik akcije svojega v podvzetje vloženega deleža nazaj tirjati, predno celo društvo ne razide, narobe pa sme brez družbinega dovoljenja svojo akcijo prodati, in tako iz društva stopiti, na mesto njega pa stopi tisti v društvo, ki je akcijo kupil, za kar mu tudi ni nobenega dovoljenja od društva treba. Deležniki akcijnih društev se lahko vsak dan menjajo, kar pri „kumpaniji“ ne sme in ne more biti.

Akcije zlasti zavoljo tega po kupčiji lahko prehajajo iz ene roke v drugo, ker na njih navadno ni lastnikovo imé zapisano, ampak so lastnina onega, v katerega rokah se ravno nahajajo. Gledé tega so vrednostni papirji dvojne sorte. Na enih je imé lastnika zapisano, na drugih pa ne, ali kakor se reče, eni glasé na imé nositelja (au porteur), drugi pa ne. Vrednostni papirji druge sorte so zmirom lastnina onega, kdor jih v rokah ima. Oni se morejo in smejo kar naravnost komu drugemu prodati, ter ni potrebno, prodajo na papirji omeniti (indosirati), kakor pri menjicah, ali v posebnem pismu potrditi (cesionirati), kakor pri navadnih dolžnih pismih, ki vsa na imé nositelja glasé. Akcije so tiste sorte vrednostnih papirjev, ki ne glasé na imé nositelja, ter morejo ravno tako kakor goldinarski bankovec brez vsakih pisem ali potrjenj iz lastnine enega v lastnino drugega prehajati.

Za vsako akcijino društvo je treba vladi-nega dovoljenja. Tudi si vlada pridrži pravico, društvo v njegovem djanji nadzorovati, ter more celó, če se jój potrebno zdi, podvzetje ustaviti.

Društva na akcije se osnujejo posebno za taka podvzetja, katera zahtevajo velik kapital, in pri katerih se mora dalj časa na dobiček čakati. Taka podvzetja so posebno rudokopja, pa tudi zavarovalnice in banke.

Dobiček, ki na vsako poedino akcijo odpade, imenuje se dividenda, po slovensko to, kar se razdeliti ima. Dividenda se zračuna koncem vsakega leta. Na dividendo spada samo čisti dobiček, od katerega so bili poprej stroški za opravljanje odbiti. Od akcij se navadno ne plačujejo obresti, ker ti so že v dividendi.

Če podvzetje spodletí, niso lastniki poedinih akcij za zgubo s celim svojim premoženjem odgovorni, ampak samo s tistim delom, ki so ga v akcije vložili. Če akcijno društvo svoj kapital pomnožiti hoče, izda proti zalogi (hipoteki) vsega svojega